

- kulturna pokrajina kraških polj, dolin, ravnin in ravnikov na dinarskih planotah,
- kulturna pokrajina dolin, ravnin in kraških polj na dinarskih podoljih in ravnikih,
- kulturna pokrajina pobočij, vzpetin in slemen na dinarskih pobočjih in ravnikih,
- kulturna pokrajina ravnikov na dinarskih podoljih in ravnikih,
- kulturna pokrajina dolin v panonskih gričevjih,
- kulturna pokrajina pobočij in slemen v panonskih gričevjih,
- kulturna pokrajina panonskih ravnin,
- kulturna pokrajina pobočij in slemen v sredozemskih gričevjih,
- kulturna pokrajina ravnin, dolin in obalne ravnice v sredozemskih gričevjih,
- kulturna pokrajina vzpetin in pobočij na sredozemskih planotah,
- kulturna pokrajina dolin in podolij na sredozemskih planotah,
- kulturna pokrajina ravnikov na sredozemskih planotah.

Izvedena tipologija še ne pomeni zaključka avtoričinih prizadevanj, saj se je lotila temeljite morfološke analize po enega tipa konkretne kulturne pokrajine v vsakem pokrajinskem tipu. Vzorčne primere je izbrala po principu pogostosti in raznovrstnosti. Na ta način so bile zajete kulturne pokrajine v različnih naravnopokrajinskih enotah, različnih reliefnih oblikah, z različno poljsko delitvijo, različnim tipom naselja, različno prebivalstveno dinamiko in različno stavbno dediščino. Za vsako testno območje so bile poleg temeljitega terenskega dela uporabljeni še podatki iz literature ter statistični in digitalni podatki. Z morfološko analizo avtorica želi kar najbolj natančno osvetliti podobo izbranega tipa in s tem dobiti informacijo o povezanosti naravnih in družbenih prvin določene kulturne pokrajine. Ugotovitve je možno prenesti tudi na ostale tipe kulturne pokrajine v določeni naravnogeografski enoti. Nekateri (na prvi pogled nenavadni, kar nekako umetniški) zemljevidi so videti kot nekakšen konglomerat zapletenih barvnih vzorcev, vendar že ob malce podrobnejši preučitvi razkrivajo doslednost avtoričinega prizadevanja po vrednotenju in enostavni ponazoritvi primernosti razmer za človekovo bivanje v konkretni pokrajini. Izvedenih je bilo devet podrobnih analiz.

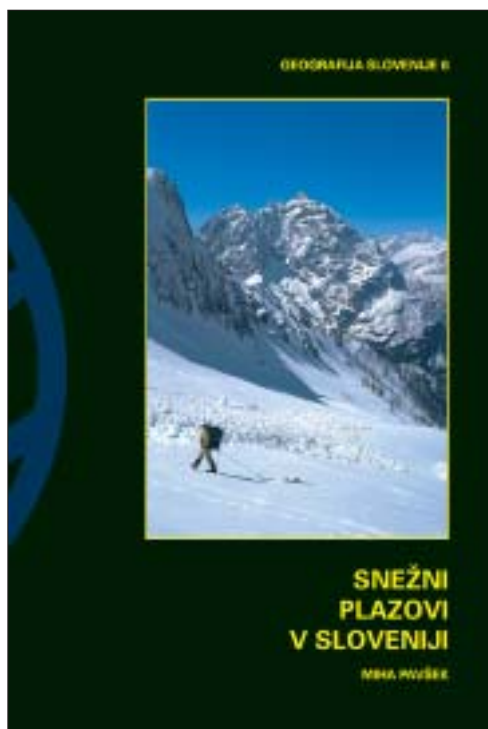
Kot primer kulturne pokrajine pobočij v alpskem gorovju je bilo izbrano naselje Krnica v Kamniško-Savinjskih Alpah, kot primer kulturne pokrajine pobočij v alpskem hribovju naselje Velika vas v Posavskem hribovju, kot primer kulturne pokrajine alpskih ravnin naselje Voklo na Savski ravni, kot primer kulturne pokrajine slemen in pobočij na dinarskih planotah naselje Sela pri Hinjah v Suhi krajini, kot primer kulturne pokrajine dolin, ravnin in kraških polj na dinarskih podoljih in ravnikih naselje Podzemelj v Beli krajini, kot primer kulturne pokrajine pobočij in slemen na panonskih gričevjih naselje Vinski Vrh v Slovenskih goricah, kot primer kulturne pokrajine panonskih ravnin naselje Predanovci na Murski ravni, kot primer kulturne pokrajine ravnin in dolin v sredozemskih gričevjih naselje Slap pri Vipavi v Vipavski dolini in kot primer kulturne pokrajine ravnikov na sredozemskih planotah naselje Skopo na Krasu.

Drago Kladnik

Miha Pavšek:
Snežni plazovi v Sloveniji
Geografija Slovenije 6

Ljubljana 2002: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 210 strani,
 ISBN 961-6358-71-5

Potrebno je bilo »... *obilo dela, dolgotrajnega opazovanja in študija plazov ter plazovitega terena* ...« (Ivan Gams 1955: Snežni plazovi v Sloveniji v zimah 1950–1954. Geografski zbornik 3, 121–122), da je nastopil čas, ko lahko z veseljem vzamemo v roke prvo knjižno monografijo o snežnih plazovih pri nas. Delo, ki ga predstavljamo na tem mestu, je izšlo kot 6. knjiga v zbirki Geografija Slovenije pri Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU.

Knjigo z naslovom *Snežni plazovi v Sloveniji* je napisal Miha Pavšek, ki se na Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU že vrsto let ukvarja s problematiko naravnih nesreč in varstva pred njimi, predvsem s snežnimi plazovi. Bogato geografsko znanje dopolnjuje z aktivnostmi na planinskem področju, saj je med drugim tudi vodnik Planinske zveze Slovenije in strokovni član Podkomisije za reševanje iz plazov pri Gorski reševalni službi Slovenije.

Snežni plaz pogosto imenujemo lavina, literarno, poudarjajoč njegovo izjemno rušilno ali erozijsko moč pa tudi »bela smrt«. Preseneča podatek, da snežni plazovi vzamejo več kot tretjino žrtev naravnih nesreč. V Sloveniji je kar 179 naselij, v bližini katerih se prožijo snežni plazovi, pa to nevarnost, po besedah avtorja, kljub vsemu podcenjujemo. Razlog za to je v veliki nepredvidljivosti in spremenljivosti snežnih plazov, ki sta odvisni od cele vrste dejavnikov, tudi človeškega.

Podatki za 1257 akutnih plazov, največ jih je v Julijskih Alpah, kar 506, so zbrani v lavinskem katastru. Za vsak plaz njegove poglavitne značilnosti 85 opisuje podatek: oblika in značilnosti prereza ter poraščenost plaznice, kamninska zgradba in stabilnost podlage, rodovitnost zemljišč, areal nad gozdno mejo, ekspozicija, vijugavost plaznice, ogroženost z drugimi naravnimi nesrečami ter pripadnost porečjem in naravnogeografskim regijam.

Avtor na podlagi podrobne in sistematične analize teh podatkov ugotavlja, da je Slovenija bolj ogrožena od snežnih plazov, kot so kazali rezultati dosedanjih raziskav, zato bi morali kataster prostorsko in vsebinsko razširiti.

Avtorjeve ugotovitve so uporabne za vse, ki se podajajo v hribovit ali gorski svet, ali pa skrbijo za infrastrukturo na teh območjih. Izjemnega pomena so predvsem karte lavinske ogroženosti, ki so izdelane s pomočjo geografskega informacijskega sistema. Prikazujejo simulacije lavinske ogroženosti površja v Sloveniji glede na naklon, ekspozicijo, rastje, trajanje snežne odeje, maksimalno višino snežne odeje, nadmorsko višino in podnebje. Avtor je simulacijo skupne ogroženosti primerjal z dejansko lavinsko

ogroženostjo površja, tako da je številčne podatke dopolnil s podatki s terena. Rezultat je skupna karta lavinske ogroženosti v slovenskih Alpah, ki je nato še podrobneje opredeljena (ponderirana) glede na naklon in rastje.

Simulacija prikazuje območja, ki so lavinsko ogrožena in na katerih lahko z ukrepi organiziranega trajnega varstva, na primer s pogozdovanjem, vplivamo na večjo varnost prebivalcev ali infrastrukture. Lavinska preventiva s pogozdovanjem je opisana na konkretnem primeru plazu nad Borjano v Breginjskem kotu.

Preventiva pa je eden od temeljnih ciljev Pavškovega dela, ki ga plazoslovci (lavinologi) ne bodo mogli prezreti. Želimo, da bi knjiga dosegla tudi številne bralce, ki pozimi hodijo v gore, ali pa tiste, ki se ne bi radi od blizu srečali s snežnimi plazovi.

Zahtevnejši bralec bo morda pogrešal kartografske prikaze v večjem merilu. Takšne karte bi sicer lahko postale del dolgoročnih planov, kot je navada v sosednjih alpskih državah, pa vendar bi njihova izdelava zahtevala dodatne napore in veliko terenskega dela. Velja poudariti, da objavljene karte niso namenjene hoji po visokogorju, temveč predvsem načrtovanju in morebitnim kasnejšim podrobnejšim analizam.

Bralec se mora na začetku nekoliko potruditi in si zapomniti okrajšave iz geografskega popisnega obrazca, ki jih potem prebira skozi celo knjigo. Knjiga je lepo berljiva, odlikujejo jo nazoren slog pisanja, ki pritegne bralca. Izstopa avtorjevo izvrstno poznavanje domačih in tujih spoznanj v tej vedi, seznam virov in literature obsega kar 160 enot. Besedilo popestrijo številne nazorne fotografije, preglednice in drugi prikazi.

Če omenjeno združimo z avtorjevim odličnim poznavanjem gorskega sveta, je rezultat lahko le knjiga, po kateri ne bomo segali le geografi. H. Hoek (1928) pravi, da je »... *do teh spoznanj ... moč priti le zunaj, v zasneženih gorah* ...«. Vendar se lahko bralci obogateni z znanjem, ki ga prinaša Pavškova knjiga, nekoliko lažje uživajo »... *v pojave, ki nam jih velikodušno ponuja Narava in se počutijo kot njen sestavni del ter jo imajo radi* ...«.

Blaž Komac

Tomaž Podobnikar, Drago Perko, Marko Krevs, Zoran Stančič, David Hladnik (uredniki):

Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 2001–2002

Ljubljana 2002: Založba ZRC, 240 strani, ISBN 961-6358-65-0

Leta 2002 je med številnimi publikacijami Založbe ZRC Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti izšla tudi nova knjiga iz zbirke Geografski informacijski sistemi v Sloveniji, tokrat namenjena dveletju 2000–2002. V 240 strani obsežni knjigi je 24 recenziranih prispevkov, ki jih je na razpis za objavo poslalo 35 avtorjev različnih strok. Zbornik sta izdala Geografski inštitut Antona Melika in Prostorskoinformacijska enota ZRC SAZU ob sodelovanju Zveze geografskih društev Slovenije in Zveze geodetov Slovenije.

V zborniku so predstavljeni znanstveni, strokovni in tehnični, pa tudi pedagoški dosežki s področja geografskih informacijskih sistemov. Število in raznolikost avtorjev podajata pregled nad razmahom raziskav s tega področja in njihove uporabe. Na razcvet uporabe geografskih informacijskih sistemov kaže tudi primerjava med vsemi šestimi zborniki.

Objavljena sta tudi dva geografska prispevka: Mauro Hrvatin in Drago Perko z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU pišeta o Ugotavljanju ukrivljenosti površja z digitalnim modelom višin in njeni uporabnosti v geomorfologiji, Dejan Cigale in Barbara Lampič z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani pa o Razširjenosti hrupa v Ljubljani. Oba prispevka odlikujeta jasen in sistematičen pristop ter bogato in nazorno slikovno gradivo.

Za geografe so zelo zanimivi še vsaj trije prispevki: Dušan Petrovič z Geodetskega inštituta Slovenije piše o Trirazsežnostnih kartografskih upodobitvah prostorskih podatkov (iz tega članka so tudi slike na naslovnici), Igor Karničnik, Dalibor Radovan in Aljoša Žerjal z iste ustanove predstavljajo Hidro-